

อปัสเลนธรรม

ธรรมเหมือนพนักงาน

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

วัดเทพศิรินทราวาส เรียบเรียง

พิมพ์ ๑,๐๐๐ ฉบับ

พ.ศ. ๒๔๕๑

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ อักษรนิติ

บางขุนพรหม พระนคร

REPUBLIC

OF THE UNITED STATES

OF AMERICA

DEPARTMENT OF THE INTERIOR

OFFICE OF THE SECRETARY

WASHINGTON, D. C.

1900

294.301
W.

1848

1848

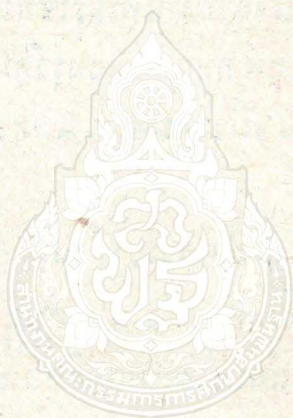

คำนำ

เจ้าภาพผู้จัดงาน พระราชทานเพลิงศพ
นาวาตรี หลวงนิเทศกลกิจ ขออนุญาตพิมพ์หนังสือ
อัฐเสนาธรรม แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ
นาวาตรี หลวงนิเทศ กลกิจ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริ
ยาราม วันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๑ ข้าพเจ้า
เต็มใจอนุญาต

ของอำนาจแห่งกุศลจริยาส่วนนี้ จงบรรดาล
ให้นาวาตรี หลวงนิเทศกลกิจ ประสบสุขสิริสวัสดิ
เกษมสำราญ ในสัมปรายภพสุดคติสถาน ทุกเมื่อ
เทอญ ฯ

ฉ.ค. พระพุทธโฆษาจารย์

สำเนาประวัติ

ของนาวาตรี กลาง โรจนเสนา นิเทศกลกิจ

นามบิดา นายวอน โรจนเสนา

มารดา นางสาวรีด โรจนเสนา

เกิด ณ วัน ๒๑ ค่ำ ปีมะโรง ตรงกับ

วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๑

เรียนโรงเรียนราชบพิธ ๓ ปี

แต่ พ.ศ. ๒๔๕๐ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๒

เรียนอยู่โรงเรียนเทพศิรินทร์ ๔ ปี

แต่ พ.ศ. ๒๔๕๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๖

เรียนโรงเรียนนายเรือ ศ.พ. ๒๔๕๗

ตำแหน่งต่างๆ ที่ได้ทำการในราชการทหารเรือ

ด้านศึกษา โรงเรียนนายทหารเรือ

แผนกนายช่างกล สอบได้ได้ชั้นตรี

สำรวจราชการ ร.ร.ล.พาสีรังทวีป	๑ เม.ย. ๖๓ ถึง ๕ เม.ย. ๖๓
นายช่างกล ร.ร.ล.พาสีรังทวีป	๖ เม.ย. ๖๓ ,, ๓๐ ต.ค. ๖๕
ต้นกล ร.ล. พระยม	๓๑ ต.ค. ๖๕ ,, ๕ ต.ค. ๖๖
นายช่างกลร.ร.ล. สุกรีพิครองเมือง	๖ ต.ค. ๖๖ ,, ๒๗ ต.ค. ๖๖
สำรวจราชการกรมยุทธโยธาทหารเรือ	๒๘ ต.ค. ๖๖ ,, ๒๓ พ.ย. ๖๗
นายดอนกรับชาวกองโรงเรียนพลทหารพรกกลิน	

กรมยุทธศึกษาทหารเรือ	๒๔ พ.ค. ๖๓ ,, ๓๐ เม.ย. ๖๔
ศึกษาวิชาโรงเรียนเพิ่มวิชานายเรือ	๑ พ.ค. ๖๔ ,, ๓๑ มี.ค. ๖๕
สำรองราชการกรมยุทธศึกษาทหารเรือ	๑ เม.ย. ๖๕ ,, ๓ เม.ย. ๖๖
ต้นกล ร.ล. ทอรัปโต ๔	๘ เม.ย. ๖๖ ,, ๒๕ มี.ค. ๖๗
ต้นกล ร.ล. ศรีษะมงคล	๓๐ มี.ค. ๖๗ ,, ๑๔ เม.ย. ๖๘
ต้นกล ร.ล. ทอรัปโต ๒	๑๕ เม.ย. ๖๘ ,, ๒ มี.ค. ๖๙
สำรองราชการกรมยุทธศึกษาทหารเรือ	๓ มี.ค. ๖๙ ,, ๓ เม.ย. ๖๙
สำรองราชการกรมเสนาธิการทหารเรือ	๔ เม.ย. ๖๙ ,, ๓๐ เม.ย. ๖๙
ศึกษาวิชาโรงเรียนนายทหารเรือ	๑ พ.ค. ๖๙ ,, ๖ เม.ย. ๖๙
ต้นกล ร.ล. พาสรังทวีป	๓ เม.ย. ๖๙ ,, ๓ พ.ค. ๖๙
ต้นกล ร.ล. รัตนโกสินทร	๘ พ.ค. ๖๙ ,, ๓๑ พ.ค. ๖๙
สำรองราชการกองเรือรบ	๑ มี.ย. ๖๙ ,, ๑๖ มี.ค. ๖๙
ต้นกล ร.ล. รัตนโกสินทร	๑๗ มี.ค. ๖๙ ,, ๓๑ มี.ค. ๖๙
สำรองราชการกรมยุทธศึกษาทหารเรือ	๑ พ.ค. ๖๙ ,, ๑ มี.ค. ๖๙
ต้นกล ร.ล. รัตนโกสินทร	๒ มี.ค. ๖๙ ,, ๓๐ เม.ย. ๖๙
นายช่างกลใหญ่กองเรือรบ	๑ พ.ค. ๖๙ ,, ๔ พ.ค. ๖๙
สำรองราชการกรมยุทธศึกษาทหารเรือ	๕ พ.ค. ๖๙ ,, ๕ พ.ค. ๖๙

รับยศและเลื่อนยศทหารเรือ

นักเรียนนายช่างกล	๑๐ เม.ย. ๕๓ ถึง ๒๒ มี.ค. ๖๒ ๒๔๕๕
ชั้นหะเบียนทหารกองประจำการ	พ.ร.ก. ๑ เม.ย. ๕๕ ๒๒๑
นักเรียนทำการนายช่างกล	๒๓ มี.ค. ๖๒ ถึง ๑ พ.ย. ๖๓
ว่าที่ เรือตรี	๒ พ.ย. ๖๓ ,, ๒๘ มี.ค. ๖๓
สัญญาบัตร เรือตรี	๒๘ มี.ค. ๖๓ ,, ๑๘ เม.ย. ๖๓
สัญญาบัตร เรือโท	๑๘ เม.ย. ๖๓ ,, ๓๑ มี.ค. ๖๓

ก

สัญญาบัตร เรือเอก ๑ เม.ย. ๒๒ ,, ๓๑ มี.ค. ๒๖
 ,, นาวาตรี ๑ เม.ย. ๒๓

รับ และ เลื่อนเงินเดือน

นายเรือตรี(เบิกหัก)ขึ้นตบ.เดือนละ ๖๐ บาท ๑เม.ย. ๒๓ถึง๓๑.ค.๒๖
 ,, ,, ตป. ,, ๑๑๐ ,, ๑ปี.ย.๒๓ ,, ๓๑มี.ค.๒๔
 ,, ,, ๒ป. ,, ๑๑๕ ,, ๑เม.ย.๒๕ ,, ๓๑มี.ค.๒๕
 ,, ,, ๑ปี. ,, ๑๒๐ ,, ๑เม.ย.๒๖ ,, ๓๑มี.ค.๒๖
 นายเรือโท ,, ตป. ,, ๑๓๐ ,, ๑เม.ย.๒๗ ,, ๓๑มี.ค.๒๗
 ,, ,, ๒ป. ,, ๑๔๐ ,, ๑เม.ย.๒๘ ,, ๓๑มี.ค.๒๘
 ,, ,, ๑ปี. ,, ๑๕๐ ,, ๑เม.ย.๒๙ ,, ๓๑มี.ค.๒๙
 นายเรือเอก ,, ตป. ,, ๑๖๐ ,, ๑เม.ย.๓๐ ,, ๓๑มี.ค.๓๐
 รับเงินเดือน ,, ๑๕ ,, ๒๔๐ ,, ๑เม.ย.๓๖ ,, ๓๑มี.ค.๓๖
 ,, ,, ๑๖ ,, ๒๖๐ ,, ๑เม.ย.๓๗ ,, ๓๑มี.ค.๓๗
 ,, ,, ๑๗ ,, ๒๘๐ ,, ๑เม.ย.๓๘ ,, ๓๑มี.ค.๓๘
 ,, ,, ๑๘ ,, ๓๐๐ ,, ๑เม.ย.๓๙ ,, ๓๑มี.ค.๓๙
 ,, ,, ๑๙ ,, ๓๒๐ ,, ๑เม.ย.๔๐ ,, ๓๑มี.ค.๔๐

รับ และ เลื่อนบรรดาศักดิ์

สัญญาบัตร หลวงนิเทศกลกิจ ๑๘ พ.ค.๒๕ ถึง ๘พ.ค.๒๕
 โปรดเกล้าฯ ให้ลาออกจากบรรดาศักดิ์
 และใช้ราชทินนามเป็นชื่อย่อ ๑๘พ.ค.๒๕

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

เหรียญ บรมราชาภิเศกเงินรัชกาลที่ ๗ ๒๕ก.พ.๒๘
 ,, เบญจมาภรณ์มงกุฎ ๖พ.ย.๒๔
 ,, พระลี้กงานฉลองพระมหานคร ๒๘มี.ค.๒๔
 ,, พิตักษัตรรัฐธรรมนูญ ๒๒มี.ค.๒๖
 ,, จักรมาลา ๑๕ก.พ.๒๘
 ,, จัตุรถาภรณ์มงกุฎ ๒๖ก.ค.๒๐

ม

น.ค.หลวงนิเทศ

คำสั่งทหาที่ ๓๘๒/๓๐๖๗๓ ถึง ๒๓ พ.ย. ๗๙ ไป
รับเรื่องทุนระเบิดและเรือคอร์โบโด ที่ประเทศอิตาลีในคำ
แห่ง คก. ร.ด. อ้างทอง ตั้งแต่ ๒๐ ม.ค. ๙๙ ถึง ๒๒
พ.ค. ๙๐

เกียรติ จันทวนนท์

กร โทรจากบก. ทร.

วน. ๘ญ. รับวนท๒๕พ.ย. ๙๑ เวลา ๑๔.๔๕

จำหน่ายจากราชการประจำ

คำสั่งทหาที่ ๓๐๒/๐๙๖๕๐ ถึง ๓๐ ก.พ. ๙๑ ให้ออก
จากประจำการเป็นนายทหารกองหนุนมเบยหวัด ตั้งกิด
กรมอุทหาเรือ โดยกระทรวงการคลังขอไปรับราชการ
ในประเภทวิสามัญในกรมสรรพสามิตตั้งแต ๓๐ ก.พ. ๙๑

หนังสือกระทรวงการคลังที่ ห. ๕๗๙๖๙/๒๔๙๑
ถึง ๒๗ ม.ค. ๙๑ ตั้งจ่ายเบตหวัดให้เป็นเงินบดะ ๓,๖๓๖
บาท ๓๒ ๔๓๓๓ หรือเดือนละ ๓๓๖บาท ๓๖ ๔๓๓๓
ตั้งแต่ ๓๐ ก.พ. ๙๑ ถึง ๓ ก.ย. ๙๑

แจ้งความทหาที่ ๔๖/๓๙๐๖๓ ถึง ๒๓ ต.ค. ๙๑

๑
ป่วยเป็นโรคตับพิการถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๔ ก.ย. ๙๑
ตำแหน่งประวคณคตรวจถูกตองกับคณระบบเดิมเดว

หัวหน้าแผนกที่ ๓ กองบังคับการกองทัพอเรือ.

ประวัติ น.ต. หลวงนิเทศกลกิจ ร.น. เกี่ยวกับ

สโมสรราชฎัรสรานูรมย

๑. เป็นผู้เข้าร่วมก่อตั้งสมาคมคณะราชฎร แต่
พ.ศ. ๒๔๗๕ และดำรงตำแหน่งกรรมการอำนวยการ
ตลอดมาจนเปลี่ยนเป็น สโมสรวงคณะราชฎร เมื่อ พ.ศ.
๒๔๗๖

๒. แต่ พ.ศ. ๒๔๗๗ ตลอดมาถึง พ.ศ. ๒๔๗๓
ท่านคง ดำรงตำแหน่ง กรรมการอำนวยการ สโมสรวง คณะ
ราชฎรตลอดมา แล้วพ้นตำแหน่งไปเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔
แต่ท่านยังคงเป็นสมาชิกพิเศษของ สโมสรวงคณะราชฎรอยู่
อีก จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๗

๓. ครั้น พ.ศ. ๒๔๗๗ คณะกรรมการอำนวยการ
และมอดลสมาชิกมีการประชุมใหญ่ประจำปี ได้
เปลี่ยนชอบังคับของ สโมสรวง ใหม เป็นอันไม่มีดสมาชิก

พิเศษอีกต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์ให้สมาชิกทุกท่าน
ได้รับสิทธิเข้าเป็นสมาชิกแผนการกุศล (องค์การฌาปนะ
กิจ) และเป็นสมาชิกสามัญด้วยกันทุกคน แต่ท่านมิได้
แสดงความจำนงค์ ๕ นั้น ท่านจึงพ้นจากการเป็นสมาชิก
พิเศษของสโมสร ฯ ในต่อมา

๔. ในระหว่างที่ ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการอำนวยการสโมสรคณะราษฎรอยู่นั้น ท่านได้มีน้ำใจช่วยเหลือกิจการของสโมสร ฯ เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นคุณประโยชน์แก่สโมสร ฯ เป็นอันมาก ตัวอย่างเช่น ได้หาทางเปลี่ยนแปลงสโมสรสถาน ตลอดจนห้องบิณฑบาตให้สวยงามตามแบบสถาปัตยกรรมที่นิยม ซึ่งแต่เห็นกันอยู่บัดนี้ โดยสโมสร ฯ มิได้เสียเงินแต่อย่างใด

๕. ท่านเป็นผู้มีนิสัยชอบช่วยเหลือผู้อื่น เป็นที่เคารพ รักใคร่ แก่ผู้ใดรวมทั้งสังคมทุกคน จึงเป็นที่น่าเสียดายที่ได้ถึงแก่ภพกรรมไป โดยยังไม่ถึงวัยอันสมควร.

สโมสรราษฎรธรรม

อับสเลนธรรม ๔

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

สงฺฆาเยกํ ปฏิเสวติ สงฺฆาเยกํ อธิวาเสติ

สงฺฆาเยกํ ปรีวชฺเชติ สงฺฆาเยกํ วิโนเทตฺติ

บัดนี้จะวิดิษนาพระ ขรรคมเทศนาในอับสเลนธรรม

กล่าวด้วยขรรคมเหมือนพนักอิง เปนที่พึงพึงอิงอาศัยได้

เปนข้อปฏิบัติทั้งส่วนเบของคำแต่ท่ามกลาง ตอดอดสนไป

จนถึงส่วนเบของบนตั่งพระพุทธรูปนชทศรว่า สงฺฆาเยก

ปฏิเสวติ พิจารณาก่อนแล้วจึงบริโภคนด้านหนึ่ง สงฺฆาเยก

อธิวาเสติ พิจารณาก่อนแล้วจึงอดทนด้านหนึ่ง สงฺฆาเยก

ปรีวชฺเชติ พิจารณาก่อนแล้วจึงหลบหลีกด้านหนึ่ง สงฺฆา

เยกํวิโนเทติ พิจารณาก่อนแล้วจึงก่ายถอนด้านหนึ่ง สม

เด็จพระ ทศพลทรงส่งสารเ็นคูประ ชาชนผู้ยังไม่มีขรรคม

เปนที่พึงพึง จึงได้ประทานขรรคมเหมือนพนักอิงไว้อบรม

จะได้ ไม่ถ่มจม ชวนเซ เลื่อม ทราม ให้ห่าง พันความ ทุกข

เดือดร้อนรำคาญ เปนสุขตำราญกายใจ คนทายนหรือหนึ่ง

ไม่มืตอิงอาศัย ตัวก็โอนเอนไปไม่มั่นคง อาจชวนเซตม

ตั้งใ้กายตามท้องอาศัยเป็นหลักฐานแม่แต่เพียง ๑ ด้าน
 ตามท้อง กทำให้ยดขาวพงไ้ดมนคง ตามท้องทง ๕ ด้าน
 ก็ไม้มการทจะตมไปข้างหน้า หรือหงายมาข้างหลังหรือ
 ตมไปข้างขวาข้างซ้าย เช่นตางคนเขาทาทางบองกนเด็กท
 ชกชน พอ ดกนงใดดกตอเปนเกาอนง มพนก ๕ ด้านเขา
 เดกตงไปนงโนน เดกก็ไม้หกดมชอนมอปปมาณใดกาคน
 ไม้มชรรมเปนท้องอาศัย ก็ไ้รบความทุกขเดือดรอนมอปป
 ไมยณนสนม เดจพระอรหันต ต้มมาต้มพุทขเจ้าจะทรงตั้ง
 ล่อนประชาชน ไ้พนทุกขเดือดรอนร่ำคาญ จึงประทาน
 ชรรมเหมอนพนกอง ๕ ด้านแก่พทชบวิษท.

พระองคครัดดานท ๑ วาดังชาเยกปฏิเสถติ พิจาร
 ณาเกอนแถวจบรีภอกส่วนหนิงถากถาวถงแถ่ส่วนทจำเป
 ทลุดตซึ่งมนษยเกิดมาแถ่จ้ตอองอาศัยยงค เว้นไม้ไ้ได้ ก็มี ๕
 อย่างคือนั่ง ห้ม ๑ อาหาร ๑ ทออยู่อาศัย ๑ ยาแก้
 เจ็บไข้ ๑ ซึ่งเปนของจำเปนคดอดทอบรวรพชคตบวิษท
 แผล ทลัดะทรวพยสัมบตบานเรือนมาบรวรพชา ตามทนาท
 คองปฏิบติชดกถาส่วนทเปนโทษอย่าง หยาบ อย่างกถาง
 แถ่อย่างดเอยคไ้หัดคณอยด้าบตัญไปจนลุดคด้ามารก แม้

พระบรมโลกนาถแด่พระอรหันตทั้งหลาย จะเดงดกไม่ได้
 ต้องอาศัยส่วนที่จำเป็นทั้ง ๔ นั้น ส่วนของอนนกกนั้นไม่
 จำเป็น เช่น นกพิกา จะไม่มีก็ได้ อาศัยดังเกิดดวงอาทิตย์
 เดือนดาวก็พอได้ หรือเครื่องใช้ด้อยอย่างอื่นแม้ไม่มีบริ
 โภคใช้ ก็ไม่ทำให้เดือดร้อนรำคาญเกิดทุกข์กายใจแต่
 บ้างจึ่ง ๔ อย่างนี้เป็นของจำเป็นที่สุดเพราะมนุษย์มีบางไม่
 เหมือนช้างม้าวัวควายนอนกลางแจ้งกินกลางแจ้ง คราว
 แดดคร่าฝนน้ำหนอยได้ เมื่อเป็นดังจำเป็นเช่นนั้น สมเด็จพระ
 ผู้พระภาคผู้บรมศาสดาจึงทรงตั้งต้น ให้พิจารณา
 ก่อนแล้วจึงบริโภคน้อย ดัชนีควรเจริญสติสัมปชัญ
 ญะคุมกำกับตามนค้อยเถยคณ ดังที่ ไม่เป็นโทษทั้งมวล
 ไม่ให้ส่วนที่ผิดเสียหายแซกแซงเข้ามาได้ จะทำให้เสื่อม
 ความดี กับเกิดทุกข์วนรนา จึงทรงแนะนำให้พิจารณา
 ข้อที่ ๑ คือว่านึ่งหิมความประโยชน์อย่างไร แท้จริงประ
 โยชนกคือ เป็นเครื่องบ่งกั้นหนาวร้อน เหงื่ออบยุงตมแดด
 แดะเพื่อปกปิดควมดอาย ถ้าไม่พิจารณาโดยรอบาัยที่
 รอบให้ถูกต้อง ก็จระดวงเคยประโยชน์ของผ้าไป กลับทำ
 ให้ความผิดร้ายบายน้อยลง ได้รับความทุกข์กายใจ ไม่

ได้ผลของการอาศัยงานห่มเต็มท เช่นต้องขอผ้าทอย่างค
มราคาแพงเกินไป หรือนำหนามผาดึงดงามแคบง ถ้า
มั่งเคยไปในทางสวยงาม เอาผ้านมมาห่มก็กินหนาวไม่ได้
ต่างทนารอนมแต่ผาทหนาแดงดงามถ้ามุ่งความดีรวเจริญ
เชยชม เอามาห่มก็ยงรอนหนักเข้า ไม่ได้ความดีรชน
เป็นตัวอย่าง ทรงตั้งสอนพชบริษัท ให้พิจารณาเห็นประ
โยชนของผาก่อนเพื่อบองกินหนาวรอนเป็นคณ แดงห่ม
ให้พอเหมาะพอดีของผานนก็ได้รบผลเป็นสุขသာพ.

ข้อที่ ๒ อาหารที่บริโภคซึ่งเป็นของจำเป็นวันไม่
ได้ ทรงสอนให้พิจารณาดประโยชน์ของอาหารก่อนจะ
ทรงตั้งสอน ไม่ให้กินเด่น หรือเพื่อจะ ให้ร่างกายสวยงาม
เป็นคณ บริโภคเพียงให้ร่างกายดำรงอยู่ เพื่อจะศึกษา
เล่าเรียนแล้วประพฤติปฏิบัติ ถ้าจัดส่วนที่เป็นโทษให้น้อย
เบาบางลง จนกว่าจะหมดโดยลำดับแต่เพื่อระวังเวทนาเก่า
ที่มีอยู่ก่อนแล้วยังไม่ได้บริ โภคคือหิว โหยดเหี้ย อ่อนเพลีย
เฉื่อยกำลัง แดทรงกำชับให้ระวัง อย่าให้เกิดเวทนาใหม่คือ
แน่นอึดอัดเป็นโทษ อาหารเป็นคุณประโยชน์แก่ร่างกาย
สำหรับยังชีวิตให้ถึกคอดอยู่ ดับต่อไปได้นาน ควรบริโภคแต่

พอประมาณพอสมควร ถ้าบริโภคนอกเหนือพอสมควรก็ควร
 ทวทุกขโทษเป็นเหมือนยาพิษมี อาจทำลายชีวิตให้พ
 ินาศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ
 ไม่ให้วณานาใหม่เกิดขึ้นคืออดอดอดเกินไป เติมน้ำมัน
 ไม่เป็นสุข ขาดจะย่อยไม่ทัน อาจเป็นโรคภัยจนทำให้
 เสียชีวิตได้เป็นอันมาก สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก
 ดอนให้เป็น โภชนาตามสมควร ระวังประมาณในการบริโภค
 แต่พออดพอสมควร มีปรากฏในที่ต่าง ๆ มื้อบดินนกกปฏิบัติ
 ปฏิบัติไม่ผิดเป็นต้น เพื่อให้ดำรงอยู่ ยืนเป็นสุขสบาย
 ถ้าตายเพราะบริโภคอาหารมากเกินไปก็เสียชื่อ เช่นตา
 รชกเสียชื่อมาแต่กาลก่อนจนถึงบัดนี้ต่อไป เมื่อคราว
 ได้รับถวาย ๒ พระกมวาร บริโภคเกินประมาณจนถึงตาย
 ในคณวณนเป็นตัวอย่าง ความจริงในร่างกายของเรา
 มีเครื่องตรวจตราอยู่ เปรียบเหมือนหมอมือถึง ๓ คน
 หมอที่ ๑ คือตา จมองดูว่า ควรบริโภคหรือไม่ควร
 บริโภค หมอที่ ๒ คือจมูกจกดมกลิ่นว่าจะเหม็นหรือหอม
 ไม่เหมาะ จมับริโภค ด่างที่ก็ไม่ดำไว้จะประโยชน์ที่ม
 แก่ร่างกาย หมอที่ ๓ คือลิ้น จมูกดมกลิ่นหอมหรือเหม็นว่า

รตเป็นอย่างไร ยิ่งเวลาดำใจยิ่งดำมืดมาก ของมาถึง
ปากดองตมด ถ้ารู้จักเดียงชากรรไกร ก็ควรหยด ไม่รับ
ประทานอาหารนั้นเป็นเครื่องยังชีวิตให้สืบไป บำรุงร่าง
กายให้ป็นสุข ถ้าบริโภคแต่พอดควร ก็ให้ดำเร็จประโยชน์
ถ้ามากเกินไป ก็เป็นโทษดังพรรณามา สมเด็จพระบรม
คำสัจจตรัสสอนให้พิจารณาาก่อนจึงบริโภค.

ข้อที่ ๓ ที่อยู่อาศัย ถ้าตั้งใจทำเพื่อวงวงามหรือ
เพื่ออดเขามากไป อยู่อาศัยก็ไม่ค่อยเป็นสุขสบาย ถ้ามุ่ง
หมายเพื่ออยู่เย็นเป็นสุขให้ตรงประโยชน์ของที่อยู่ กับอง
กนญฺหาวรอนฝนตมแดดดีควรที่จะกอนกตได้ เป็นที่อาศัย
ได้รับประโยชน์ บำบัดโทษทุกข์ อยู่เย็นเป็นสุขสบายกาย
ใจพึงพิจารณาให้เห็นประโยชน์ จะได้พ้นจากโทษทุกข์ อยู่
เย็นเป็นสุขเกษมสำราญจะเจริญกรรมฐานภาวนา ก็มา
สู่ที่สุดดวง ดั่งบรรจบดับราคะโทสะโมหะซึ่งเป็นวัตรณ
หายความรำรอนเศร้าหมองใจ

ข้อที่ ๔ ยาแก้เจ็บไข้เป็นของจำเป็นต้องอาศัย เมื่อ
โรคนัยไข้เจ็บ ทิศฐณ ต้องรู้จักประมาณตลอดถึงการใช้
น้ำกระด้างรดควา ถ้ายาที่ไม่เคยใช้เห็นคุณปรากฏ นั้น

หม่อมจรัสกำหนดให้ ถิ่นแทนเท่านั้น ถ้อยคำเพ่งเชอ เพราะ
ต่างเพศชอบต่างยา ควรต้องไขเอนลงมาเพียงแต่ครึ่ง
หรือเศษน้อยก่อน ย่อมจะบริบูรณ์เห็นว่าไม่เป็นไร ถ้าถูกกับ
โรคไข้เจ็บภัยของตัวจงบริบูรณ์เต็มตามกำหนด ต้องพิจารณา
ณที่ถนัดอดคิดถึงชวดยาสดากยา เพราะข้าพเจ้าเคย
ปรากฏว่าหิบบ ยาผิด แลบริโภคเข้าไปถึง ชนตรายชีวิตก็มี
ต่างทกษยาถ่ายลงจนแบบแล้วจะกินยาให้คุ้มบิต คนไข้ไม่
ทันพิจารณาถนัดเอายาถ่ายมาให้ คนเจ็บไข้ไม่รู้สึก
ถึงบุญพระพอได้ถ้อยยากดหมัดถอย คราวนั้นอาจจะ
มรณเฑียรชีวิตหรือเกิดทุกข์เวทนาแทบปางตาย เป็นเหตุให้
ฉันวรายรบถนผู้รักษาพยาบาล ให้ได้ความรำคาญเดือด
ร้อนทุกข์ยากลำบากกันทอหนา ควรพิจารณาก่อนว่า จะ
ถูกกับโรคหรือไม่ถูกกับโรคอย่างไร ก็จะได้ไม่ผิดยา บำ
บัดทุกข์เวทนาให้สงบเป็นสุข หายเจ็บไข้ได้ทุกข์ ไม่ต้อง
เสียชวค เพราะเรื่องนี้ สมเด็จพระมหารัชมงคลมุนี
ประโชชนเป็นเอกประการ จึงได้ประทานหนังสือข้อนี้ไว้
เป็นคานท์ ๓ ถ้าหรับเป็นทพพกษความดมจมชวณเซ
แก่พุทธบริษัท ทั้งบรรพต ทั้งคฤหัสถ์ ทวไป มีพระพุท

ฐานฐานธรรมปริยาย ดังอภิปรายพรรณนามาด้วยประ
การณะน.

อุปได้เสนอธรรมด้านที่ ๑ ว่า สังขยาเอก ปฏิเสวติ
พิจารณาจนแล้วจึงบริโภคด้านหนึ่ง ได้แก่บริโภคของที่
จำเป็นของอาศัย & อย่าง คือ ฌานังทม ๑ อาหาร ๑
ที่อยู่อาศัย ๑ ยาแก้เจ็บไข้ ๑ แม้ได้อาศัยของ & อย่าง
นี้ นอนอยู่พร้อมบริบูรณ์ครบครัน ถึงกระนั้นดังคราว
ที่ยังชนเจ็บไข้ช่นภายในร่างกาย เพราะกระทบด้วยนภาย
นอกมรณะเช่นเป็นต้น ถ้าไม่พิจารณาก่อน ก็จะได้เจ็บเข้า
ไปถึงใจ ทำให้เดือดร้อน หรือมคคเคียดเย็นนินทาว่า
ว่า ถ้าไม่พิจารณาก่อน จิตใจก็จะเรวร้อนต้องได้
ตอบทะเลาะวิวาททูปตสาพนักถ่งตาย เกิดเหตุการณ์
วุ่นวายใหญ่โตถมจ้ะ สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ จึง
ประทานพณกถาคันที่๒ว่า สังขยาเอก อธิวาเดติ พิจารณา
ก่อนแล้วจึงอดทนดี เหน่ง พุทธบริษัทพึงเจริญชนักแด
โล้วจจะในช่น ชนคิความอดทนหน ย่อต้นตงก่งเป็น
๒ คืออดทนค่อเหตุภายในอย่าง ๑ อดทนค่อเหตุภายใน
นอกอย่าง ๑ เหตุภายในเช่นโรคภัยไข้เจ็บ เหตุภายนอก

เช่นคนแคตหนาวรอนฝนเป็นคนเหตุนั้น ผู้ปฏิบัติประพฤดิ
 ธรรมควมมีความอดทน จึงจะไม่เสียผลคือความดีความ
 เจริญ อันเกิดจากกิจการแต่ข้อปฏิบัติ เมื่อเกิดเจ็บไข้อา
 พาทกยาประมาณ ต้องรักษาหมอมารักษาพยาบาลจัด
 การดูแลให้บริบูรณ์อันเป็นส่วนภายนอก ถ้ามีความร่า
 คาญเดือดร้อน ฟาดเนื้อ ฟาดตัวไปโดนโน้นโดนนี้เขา ก
 ่เกิดฟกช้ำตาเขียวเพมความเจ็บช่นอก เจ็บเกาที่อยุ่แดง
 ไม่หาย ข้ำเพมเจ็บใหม่ช่นอก ทำให้เจ็บมากหนักช่นเจ็บ
 เก่าเป็นด้วยขาดภายในภายนอกไม่ปกติ วิจารณ์แปรปรวน
 ส่วนฟกช้ำตาเขียวที่เกิดขึ้นนั้น เป็นเพราะตัวเองทำให้เกิด
 ช่นใหม่ ไม่ใช่โรค ความจริงเจ็บไข้เจ็บที่ร่างกาย เช่น
 ปวดศีรษะ ก็ปวดที่ศีรษะ ไม่ได้ปวดที่ใจ เป็นไรต่อวรอน
 กรอนหัว ไม่ได้รอนที่ใจ เพราะเหตุนี้ ถ้าช่นที่ใดผิด
 หักปฏิบัติธรรมแล้ว ก็เจ็บแต่กาย ไม่ได้เจ็บใจ เมื่อ
 ดำเนินช่นไมรู้ ความจริงไมรู้ธรรมดา พอสเจ็บช่นมาก
 ไม่ชอบ เค็ดรอน โกรธเคืองหมอแต่ผู้รักษาพยาบาล
 แตนคนไรที่ทำการไม่ถูกใจ ดอนนเจ็บเขาไปถึงใจฉาง
 ทอจทำให้โรคกำเริบช่นอก ถ้าตั้งใจไว้ในธรรม ไม่

วนวายต่างที่โรคจะหาย หรือจะด้นน้อยบางเบาได้แน่
 การคราวกไม่ใช้เป็นเพราะโรค คนใด ๆ ต้องคราวกก็คราว
 ได้ เหตุนี้จึงควรอดทน แต่พิจารณาว่าโรคภัยไข้เจ็บ
 นี้ไม่ใช่เป็นแต่เฉพาะเรา คนอื่นก็เป็นเหมือนกัน จะเลือก
 สรรโรคเอาเป็นตามชอบใจไม่ได้ ไม่มีที่เลือกไม่มีใครให้
 เลือก แต่บังคับให้อยู่ในอำนาจก็ไม่ได้ ต้องบังคับก็
 เห็นได้ เช่นเจ็บไข้จะบังคับว่าอย่าเจ็บก็ไม่ได้ถึงคราวเจ็บก็
 ต้องเจ็บ เมื่อเจ็บแล้ว ชาติในร่างกายคงพิการบกพร่อง
 เตือนใจของตัวว่า เมื่อเจ็บเช่นแล้วต้องบังคับให้หายไปเสีย
 เดียวกัน ก็ไม่หาย ถ้าหายไม่ได้ ก็ขอให้หย่อนใจไม้น้อยลง
 คงเป็นอยู่เท่านั้น ทนต้องสนใจว่าขอให้มากจนอก ๕ เท่า
 หรือ ๑๐ เท่า ก็ไม่มากนัก นี่จึงเห็นได้ชัดว่าเป็นเอง
 เพราะอาศัยชาติภายในภายนอกที่ไม่ ถูกกัน ซึ่งเราไม่รู้
 ต้นเหตุเหมือนมีการรักษาพยาบาลบริบูรณ์ถึงคราวหายก็หาย
 ได้ ไม่ถึงคราวหายก็ยังเจ็บอยู่ เช่นกลางวันสว่าง ใคร
 จะบังคับให้เป็นกลางคืนมืดก็ไม่ได้แต่ถึงจะไม่บังคับ เวลา
 เดือนไป ๆ ก็ไปถึงกลางคืนเขาเองเมื่อเป็นกลางคืนแล้ว
 จะบังคับให้เป็นกลางวันในเดิวนั้น ก็ไม่ได้

โรคภัยไข้เจ็บตลอดถึงอุรธาบาย^๕ เกิดม^๕วิน^๕วิ^๕
 คราวแล้ว ก็เลื่อมสั่นฝนแปดขับไป ถึงตัวโรคภัยอยู่
 ไม่ได้ เพราะคนท^๕เจ็บท^๕นไม่ได^๕ของแตกดับ โรค^๕น^๕ก^๕ค^๕อง
 ดับไป เป็นอยู่ชั่วคราว. ท่าน^๕น ไม่ม^๕อยู่เป็นน^๕ค^๕ย ถ้า
 ยังไม่ถึง^๕ณ^๕วิ^๕ต โรค^๕น^๕ก^๕ก็หายดับไปเป็นอุ^๕ร^๕ธา^๕บาย^๕ป^๕ก^๕ค^๕ี เมื่อ
 คริ^๕ต^๕ร^๕อง^๕ม^๕อง^๕ค^๕ุ^๕ร^๕ะ^๕นี้ ก็จ^๕ะ^๕ร^๕ู้^๕ด^๕ัก^๕ว^๕า โรค^๕ก^๕ย^๕น^๕ไม่^๕ได้^๕เป็น^๕ท^๕
 ใจ เป็นท^๕ร^๕าง^๕ก^๕าย ความท^๕ร^๕น^๕ท^๕ร^๕าย^๕ว^๕ุ่น^๕ว^๕าย ก็จ^๕ะ^๕เบ^๕า
 บาง^๕ด^๕ง^๕ค^๕า^๕ม ทำความดัง^๕บ^๕ใน^๕ร^๕ร^๕ม^๕ให้^๕ก^๕ิ^๕ต^๕ร^๕น^๕ใน^๕ใจ โรค
 ภัยไข้เจ็บด^๕าง^๕ชนิด^๕ก็^๕ด^๕ัง^๕บ^๕หาย^๕ไป หรือ^๕เ^๕ื่อ^๕ม^๕ค^๕ด^๕าย^๕ห^๕าย^๕ด^๕ง.

หนึ่งทุก ๆ คนไม่ใช่อยู่คนเดียว ต้องเ^๕ื่อ^๕ง^๕เ^๕ื่อ^๕
 กับคน^๕อ^๕น^๕เท^๕บ^๕ท^๕ว^๕ไป คือ^๕ต^๕อง^๕อ^๕า^๕ค^๕ย^๕ไ^๕ว^๕าน^๕ผู้^๕คน^๕ให้^๕ช^๕ว^๕ย^๕จ^๕ัด
 ทำ แต่^๕ไม่^๕ได้^๕อย่าง^๕ใจ^๕หรือ^๕ไ^๕ด^๕ฟ^๕ง^๕ค^๕ำ^๕ค^๕. ต^๕ย^๕น^๕น^๕ท^๕า^๕จ^๕า^๕ก^๕ป^๕ระ
 ช^๕า^๕ร^๕น ต^๕อง^๕อ^๕ด^๕ท^๕น^๕ต^๕อ^๕เ^๕ด^๕ก^๕าย^๕น^๕อ^๕ก^๕เ^๕ด^๕า^๕น ถ้า^๕ไม่^๕มี
 ความ^๕อ^๕ด^๕ท^๕น คือ^๕ว^๕า^๕ต^๕อ^๕ร^๕า^๕น^๕ก^๕น^๕ต^๕อ^๕ไป ก็^๕เป็น^๕เ^๕ด^๕ุ^๕ให้^๕ก^๕ิ^๕ต^๕ความ
 เ^๕ื่อ^๕ด^๕ร^๕น^๕เ^๕ื่อ^๕ม^๕เ^๕ย ไม่^๕ได้^๕ป^๕ระ^๕โย^๕ชน^๕ทำ^๕ให้^๕ก^๕ิ^๕ต^๕โท^๕ษ^๕แตก
 ร^๕าว^๕เ^๕ย^๕ด^๕ำ^๕ม^๕ค^๕ค^๕ เ^๕ด^๕า^๕เ^๕ื่อ^๕ไข^๕ก^๕ไม่^๕มี^๕ค^๕ร^๕ร^๕ก^๕ษ^๕า^๕พ^๕ยา^๕บ^๕า^๕ด มี
 วั^๕ระ^๕ก^๕ิ^๕จ^๕การ^๕ก^๕ไม่^๕มี^๕ค^๕ร^๕ช^๕ว^๕ย^๕ค^๕ิ^๕ด^๕ช^๕ว^๕ย^๕ทำ^๕น^๕ำ^๕พา แม^๕จ^๕ะ^๕ม^๕อง^๕ค^๕ิ^๕ห^๕น^๕ว^๕
 ก^๕น^๕ก^๕ไม่^๕ด^๕น^๕ค^๕ค^๕ เม^๕อ^๕ร^๕ู^๕เ^๕น^๕น เ^๕ด^๕า^๕ไ^๕ด^๕ฟ^๕ง^๕น^๕ท^๕า ก็^๕ค^๕ว^๕ร^๕ม^๕ด^๕ค^๕

อย่าเพิ่งโกรธเขา พึงพิจารณาตัวเราก่อนว่า การที่เขา
 นินทาเช่นนั้น เราทำจริงพูดจริงอย่างนั้นหรือไม่ ถ้าไม่
 จริง ก็ไม่น่าโกรธ เขาพูดผิด ก็เป็นโทษแก่เขา เราไม่
 ควรจะเดือดร้อน เราได้อยู่แล้ว ควรจะมีสติคิดว่าเราไม่
 ใดทาเช่นนั้น ถ้าเราทำจริงพูดจริงก็ไม่น่าโกรธ เพราะ
 เขาพูดถูกต้องกับความจริง เราก็พูดผิดจริง ควรจะเลิก
 ขอนั้นเสีย อย่าทำอย่าพูดอย่างนั้นอีกต่อไป จะได้ไม่มี
 เรื่องเช่นนั้น เราก็คิดขึ้น มแต่ความวุ่นเย็น เมื่อเป็นเช่นนั้น
 ถูกนินทา ๓๐ วัน เราก็คิดขึ้น ๓๐ อย่าง ตระเห็ดต้นทางที่
 เป็นโทษ ให้น้อยเบาบางลงไปควรคักเตือนใจเราว่า
 ตางควรจะถูกเด็กเด็กไม่รู้ เคยสงสัยว่ากล่าวถ้อยหยาบคาย ทำไม
 เราไม่โกรธตางที่กดขี่ข่มเหงปรดาเห็นเป็นขบขัน เพราะเด็ก
 นั้นไม่รู้เคยสงสัย วดามั้ใหญ่ว่า ก็เอาใจไม่โกรธเด็กเช่น
 นั้นมากนักว่า ผู้ใหญ่นั้นเป็นแต่ร่างกายด้วนถ้อยคำที่พูด
 หยาบคาย ยังเป็นเหมือนเด็ก เป็นผู้ใหญ่วัยถ้อยถนควร
 จะพูดกันดี ๆ ไม่ควรกล่าวเสียดัดด่าว่าเปรยบเปรยอย่าง
 นั้น ก็จะไม่ห้ามเกยตักกันความโกรธเคืองเสียได้ หรือ
 เราไปพบคนบ้าว่าเรา ๆ ก็ไม่โกรธ เพราะเป็นคนบ้า

หรือพจนกวาง คำนินทาคำว่าเบาที่สุดไม่เหมือนถมพด
 ถมพดถูกกัณมที่ยาวยิ่งโหว แต่เขานิน ทาคำว่า อย่าง ไต
 ร่างกายจิตใจเราก็กไม่เป้นไปตามอย่างนั้น เป้นความ
 ไม่ดีของผู้กล่าวต่างหาก มีปากมถนามาควรจะทำดังที่
 เป้นประโยชน์ กล่าวถ้อยคำที่ไม่เป้นโทษทจจวิตพดแต่ว่า
 จาที่เป้นสุภาษิต ตกเตือนแนะนำจิตตของผู้ฟังให้เกิด
 ความนิยม อย่างนั้นจึงจะดีมแก่อายุวัยทเป้นผู้หัดผู้ใหญ่
 เช่นนี้กเป้นเครื่องเตือนใจเราให้หายโกรธ เราร้อนเหมือน
 ถูกไฟเผาหรือเราว่าเราเป้นดีตัว เราก็กไม่ได้ตายเป้น
 ดีตัวตามเขาว่า ไม่ควรรับเอามาเคือตร้อนรำคาญ อนึ่ง
 การถุณินทาคำว่าแต่ว คอว่าคอชานทเจาะฉิวาททบค
 ซาพัน กเคือตรอนคด้วยกนทง ๒ ฝ่าย ถวนแต่ทกทโทษ
 ความโกรธทเกิดชน ทำจิตตให้เราร้อนนั้นบ้วนส้มควร
 ให้ดังบรงมี ด้วยความอดทนซึ่งเรียกว่าอิริวณันนิต
 ความอดทนนี้ต้องอาศัยบัญญัติพิจารณาให้เห็นจริง ถ้า
 เป้นแต่หนึ่งเฉยๆ อดไว้ๆ นั้นไม่ใช่ขันติอด เป้นแต่ขันติอด
 ไม่แนะนำใจให้เห็นชัดด้วยบัญญัติ คงต้องระเบิดออกมา
 มีตัวอย่างดังคนเวदानอกพรพราเป้นคนเล่พสุรา แต่เขา

พรรษามัศจรรย์แรงกล้าไม่เสท ขัดไว้วๆ ไม่ได้แนะนำใจ
ให้เห็นโทษด้วยปัญญา ครนออกพรรษาแล้วก็เมาใหญ่
จนถนนไม่พอเดิน หรือคนรึกษาอโธเอ เต็มดึกจะ
ทำอะไรก็ไม่ว่ากล่าวอดๆ เข้าไว้ พอรุ่งขึ้นก็ทุ ต่ทรมาน
กันใหญ่ เช่นนั้นไปด้วยไม่ได้ใช้ปัญญาชักจูงแนะนำใจ
ให้เห็นประโยชน์ จึงได้เกิดโทษทุกทีเดือดร้อน.

การที่ทรงดังลอนั้น เป็นเรื่องราวที่เป็นอยู่ใกล้ชิด
กับตัวของผู้นับถือคนๆ โสฬสทัตเกิด ก็
เพียงตาแต่เห็น เพียงหูได้ยิน เพียงจมูกได้กลิ่น เพียง
ตมรเวศ เพียงกายถูกกอง เพียงใจนึกถึง ที่ห่างไกล
จากนั้นก็ไม่เกิดเมตตาด้วยอยู่ต่างบ้านเมือง ก็ไม่มี
เรื่องเกิดโทษ ต่างคนทำอยู่ไม่ได้พบเห็นกัน ข้อด่า
คณิกดังดังด้นด้นกับครูอาจารย์ ผู้ปกครองกับบริวารบริ
ษัทธิไร้อยู่ ผู้ปกครองต้องมีความพิจารณาว่า
คนอันหมดทั้งโลกทั้งใจ ถูกใจเราหมดทุกอย่างไม่ได้ มาร
ตามตามับตรหยาบคนก่งไม่มับตรแม่คนหนึ่งซึ่งถูกใจทั้ง
หมดทุกสิ่งทุกอย่าง เมื่อความจริงเป็นเช่นนั้นก็อย่าหลงหา
รองที่ไม่มี ถ้าค้นหาหาไม่ได้ก็ดับพาให้ดับความเดือด

วิชาความรู้ใจ มีทำได้ ทำได้ก็พอใจ ทำนั้นตามได้ตาม
 มี คนไหนไม่ดึกก็แนะนำก็เตือนสั่งสอนให้ทราบบาปบุญ
 คุณโทษชัดเจนในใจ ถ้าคนไหนเหลืออวดดีที่จะผูกมัดทรมาน
 มาณจริง ๆ ก็อย่าอยู่ด้วยกัน ให้ไปอยู่ท่อนกหมดเรื่องระ
 คายเคืองเคืองตรวนตนรณ ความอดทนต้องประกอบด้วย
 ใสรัจจะ ดังคนอดใจจริงด้วยกำลังขันติ แต่หน้าผากคว
 ามอดถ้าทางจะไปไม่ตลอดเพราะขาดใสรัจจะ คือความ
 เข้มขัน ดังยมดังบ ดมเด็จพระนราศภกศพลึงศรีรัตน
 ประชาฯ ให้เจริญขันติกับใสรัจจะ เหล่านี้เป็นความ
 อดทนต่อทุกภายนอก ซึ่งเกี่ยวกับคนมาก ดมเด็จพระ
 ญม พระภาณุจึงตรัสว่า ดังชาเย้า อธิวา สติ พิจารณา
 ก่อนแล้วจึงอดทนด้านหนึ่งเป็นพนักของด้านที่๒.

๒๕
๒๖
๒๗
๒๘
๒๙
๓๐
๓๑
๓๒
๓๓
๓๔
๓๕
๓๖
๓๗
๓๘
๓๙
๔๐
๔๑
๔๒
๔๓
๔๔
๔๕
๔๖
๔๗
๔๘
๔๙
๕๐
๕๑
๕๒
๕๓
๕๔
๕๕
๕๖
๕๗
๕๘
๕๙
๖๐
๖๑
๖๒
๖๓
๖๔
๖๕
๖๖
๖๗
๖๘
๖๙
๗๐
๗๑
๗๒
๗๓
๗๔
๗๕
๗๖
๗๗
๗๘
๗๙
๘๐
๘๑
๘๒
๘๓
๘๔
๘๕
๘๖
๘๗
๘๘
๘๙
๙๐
๙๑
๙๒
๙๓
๙๔
๙๕
๙๖
๙๗
๙๘
๙๙
๑๐๐

อย่างพร้อมมูลครบครัน ถึงกระนั้นก็ยังจนเจิบไชสน
 ภายในร่างกาย ถ้าไม่ได้อาศัยพนักอิงค้ำยัน ๒ ว่า ดัง
 ขา ยก อริवादตี พิจารณาก่อนแล้วจึงอดทนด้านหนึ่ง
 ก็จะเจ็บเข้าไปถึงใจ ทางลัษณียกถูกคนตีเตียนนินทามา
 ทางภายนอก ถ้าไม่พิจารณาก่อน จิตต์ใจก็ร้าวรอน
 มั่นนอนไม่หลับบริโภคไม่ได้เป็นต้น ต่ออาศัยขันติได้รั้จะ
 อดทนดังบรรพชิต จึงดับเหตุภายในแต่ภายนอกนั้นได้ แต่
 ก็ยังไม่หมดเรื่องที่จะทำให้พลงพลาต เต็มเต็มแต่ดม
 จมร้าวรอนแก่ตน เพราะทุกคนจะอยู่ประจำกับที่แห่ง
 เดียวร่ำไปไม่ได้ ต้องไปโน่นมานี่ มีกิจการงานจำเป็น
 ต้องทำต้องจัด จนถึงต้องไปต่างถิ่นต่างจังหวัดก็มี แะ
 สัมเด็จพระสันตปาปา สัมมพุทธเจ้าก็ ต้องเสด็จไป โปรด
 ประชาชน ตามตำบลบ้านเมืองน้อยใหญ่ในทิศานทิศ ซึ่ง
 เป็นพุทธกิจที่พระองค์ทรงบำเพ็ญ เมื่อเป็นเช่นนั้นการไป
 มานี้แหละเป็นสำคัญอันหนึ่ง จึงต้องพิจารณาก่อนว่า
 ควรไปหรือไม่ควรไป ถ้าควรไปก็ไปถ้าไม่ควรไปก็อย่า
 ไป ถ้าจำเป็นจริงๆ ที่จะต้องไป ก็ของกำขั้บตัวเอง
 ให้มีสติสัมปชัญญะอย่างมากเต็มทีให้ไปดีมาดี อย่าทำให้

มีเหตุเรื่องราวร้ายๆ เกิดขึ้นมาเป็นอันตราย เพราะฉะนั้นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ประทานพนัก้องคำที่ ๓ ว่า ถึงข้า
แยก ปรีวชเชก พิจารณาก่อนแล้วจึงหัดบหัดกด้านหนึ่ง.

ข้อนี้พึงเจริญโคจรโคจรโกศต เป็นความคนดลาค
ในที่ควรไปแต่ไม่ควรไปให้มาก เช่นที่มีชาวหนามหลุม
บ่อหลัดคอดล่อแหลมจะอันตราย หรือมีสัตว์ร้ายจว
ควายสุนัข คนมุกตฤเรคนพาด ตอดตจนสถานที่
ไม่ควรเดินไม่ควรยืน ไม่ควรนั่ง ไม่ควรนอน พึง
พิจารณาก่อนแล้ว ควรหัดบหัดกเดกวันเดียว ไม่ควร
ไปในที่นั้น ๆ ถ้าขึ้นไป อาจถูกชาวหนามคำพดัดคก
หลุมบ่อ สัตว์หลัดคอดล่อแหลม ถูกจวควายชนขวัดงพิษมี
สุนัขกัด คนมุกตฤรายกับคชกค้อยข่มเหงรังควานคน
พาดคำว้าคำพนียงแพง เบียดเบียนประทุษร้าย ตอดต
ถึงสถานที่ไม่ควรเดิน อย่าเดิน ไม่ควรยืน อย่ายืน ไม่
ควรนั่ง อย่างนั่ง ไม่ควรนอน อย่างนอน ถ้าขึ้นสัญจร
ไป ก็อาจเกิดภัยพิบัติความร้ายๆ คนโบราณจึงสอน
ไม่ให้ทอดไม้ที่เขาบ้านเรือนที่ซุกซนโยเยอย่าง หรือคน
ไม่เอน หากถูกศรขว้างเฉยเป็น กายาเรือนหรือคน

ไม่นับถ่มโค่นลงมา ในเวลากำดั่งลอดไป ก็อาจถึงตาย
แม้จะไม่เกิดทุกข์ภัยอันตราย ใจก็ไม่เป็นสุข ต้องวิตก
ทุกข์ร้อน ทั้งจดวิตกกังวลเกรงต้งหวาด ถ้าพลั้งพลาด
ก็อาจเกิดทุกข์ภัยขึ้นได้

แม้ในทางพระวินัยบัญญัติ พระสงฆ์ต้องปฏิบัติ
เว้นข้อที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม ทำตามข้อที่พระองค์ทรง
อนุญาต สัมบูรณ์ด้วยศีลบริสุทธิ์ดีสุด พระบรม
ศาสดาก็ยังตรัสสอนให้เป็น โคจรสมฺปนฺโน สัมบูรณ์
ด้วยโคจรที่ควรไป ให้เว้นข้อโคจรที่ไม่ควรไป เช่นที่อยู่
ของหญิงนกรโลภณี แลร้านขายสุราเมรัยบนดิน แม้
ไปในที่เช่นนั้นไม่เป็นอาบัติ ก็ควรเว้นเสีย เพราะ
เป็นเหตุให้เกิดนิทานาติเตียน ความรังเกียจแห่งพระสงฆ์
แต่ชื่อเลื่องเลวร้ายหมอง เป็นคลองมาแห่งครหาติเตียนแห่ง
สาธุชนคนดี สัมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงข้อโค
จรที่ไม่ควรไปในครั้งนั้น มัณเฑียรพรรณนามาแล้ว แต่
ในบัดนี้ข้อโคจรไม่ควรไปเกิดขึ้นใหม่ เป็นไปตามประ
เทคนิธกาลสมัย เช่นทางรถไฟ รถราง รถยนต์ แลรถ
ต่าง ๆ ก็ควรมีสติสัมปชัญญะ กรรมกรรมต่างคนนอนตา

ศรีษะหม่นบวรารงไฟ เข้าใจว่าหม่นบวรารงไฟแล้วหัด
ไป เสร็จมารไฟพิเศษ แล่นมาที่คนนอนนี้ตาย เช่น
หม่นบวรารง รัฐบาลเคยขอให้คณะตั้งสภานโยบาย
ราชชนนีให้ทำอย่างหนัก ทางบรรณาก็ไม่ควรเดิน อาจ
เผด็จศึกไม่ได้ยืนเคียงข้างเคียงเคียง ทุกรัฐบาลทั้งนี้ก็ได้
หรือผลอื่น ฝ่ายไฟบรรณชาติตกตกลงมาถูกเขา ถึงตายก็
ได้ รกชนตกมีจำนวนมากขึ้นไปมาดับต้น ไม่ควรเดิน
หรือผ่านตระหนักรถ เข้มงวดว่า ตัวจะผ่านไบนั่น ถ้า
ตัดคอไรลมง ก็อาจเป็นอันตรายถึงตาย ยืนรอดก็
จิตใจเคยว รกชนตกจะพันไปด้วยกำลัง เร็ว ไม่เสีย
เวลาทำไรนักร แลที่สุครธมาหรือรถ ๓ ดับเป็นตน ก็
ต้องมัสคิตัมปณณะรักษาตนให้รอบคอบ ถ้าประ
มาหาชาติก็ อาจถูกโดนทับ ทำให้ร่างกายแตกหัก
พิการพक्षा ไม่เป็นสุขสวัสดิ์

แล้วถามกิจจำเป็นของไปตั้งทุกถ้าวานไซ้ไร ก็ต้อง
มัสคิตัมปณณะให้มากก็สุดคุณถากบ ราชบัณฑิตยสภา
แรกไป ให้ไปคัมภีร์ ดำเนินตามวิถีแห่งธรรมได้พระ
บรมลัทธิ ซึ่งมีพระนามปรากฏว่า สุกโต เป็นผู้ได้คัมภีร์

ไปได้แต่จมาต ไม่ให้ม้ทุกขเดือดร้อนแก่ใคร ๆ มีแต่
 ทรงทำให้เกิดคุณประโยชน์อันยิ่งใหญ่ แก่ผู้ที่ได้อ่อน
 รับ เสด็จกลับมาแล้ว ก็เสด็จมาต ม้คนอยู่ทางหลัง
 รดถึงพรทณ เสด็จมายอ้ายอยู่รำไป ถ้าทำตาม
 พระองค์ได้เช่นนี้ ชื่อว่าไปดมาต ตรงกันข้ามกับคน
 ที่ไปร้ายมาร้าย เมื่อจะไปเขาร ชาวก็เกลียดชัง ไม่อยาก
 ให้ไป เมื่อไปถึงเขา ก็เบียดเบียนรบกวนเขาให้ได้ความ
 ทุกขเดือดร้อนหมดเบ็ดของย่อยยับ ไม่ยกกลับมาแล้ว เขา
 ก็ค้นหาแ่งดามาตามหลังดังที่ชื่อว่าไปร้ายมาร้าย ไม่
 ควรไปไม่ควรประพฤติ ไม่เพียงแต่ไปไหนมาไหนชั่ว
 คราวแม่งเกิดมาในชาตินี้ ก็ควรมาต ทำตัวให้ดีเป็นสง่า
 ราคัมขวัญ ของมารดาบิดาวงศ์ตระกูล เพิ่มพูน
 คุณสมบัติสุขประโยชน์ ให้เกิดแก่ตนและประชาชน
 ทั้งหลาย เมื่อถึงเวลาจะตาย ร่างกายจิตใจแตกดับ
 ไป ก็ให้ไปด อย่าให้ม้หันหันรุ่งรัง แลไม่ทำเหตุ
 เป็นเหตุแห่งความเดือดร้อนเสียเลย ให้เกิดแก่คนทั้ง
 หลายผู้อยู่ภายหลัง เช่นครอบครัวศิษยานุศิษย์บริวาร
 สัมเด็จพระบรมศาสดาจารย์โปรดประทานธรรมสอน แก่

พุทธบริษัททุกหมู่เหล่า ตลอดจนพระอริยเจ้ามีพระ
 ใต้ตามันเป็นต้น มีพระอรหันตเป็นที่สุดเพื่อให้พุทธบริ
 ษัทแก่ประชาชนบริหารรักษาดน ให้ดำรงมั่นคงความพล่ง
 พลาดเสียหายพิบัติภัยอันตรายในโลกลี้ ให้เกิดสุขศิริสวัสดิ
 แก่คน สืบแต่เจ้าพระยศพลจึ่งโปรดประทานพนักองดาน
 หนึ่งว่า สังฆาเยก ปริวชเชติ พิจารณาก่อนแล้วจึง
 หัดบนันดานหนึ่ง ซึ่งเป็นพนักองดานที่ ๓ มีเนื้อความดัง
 พรรณนามา ด้วยประการฉะนี้.

พนักอง ๓ ดานที่สาม เจ้าพระบรมศาสดาจารย์ประ
 ทานนี้ เป็นถ้อยทีบริหารรักษาดน ให้ดำรงมั่นคงความชวน
 เชื่อมจุมเสยหายภัยอันตรายในโลกลี้ แต่อาศัยพระองค์
 มีพระมหากรุณา แก่ประชาชนพุทธบริษัท ถ้ายิ่งชีวิต
 ต่อไป ไม่ให้ปฏิบัติหยาบอยู่เพียงเท่านี้ เพื่อจะได้บำเพญ
 กรรมทวยงชนไปในทางปรมัตถประโยชน์ ตลอดจนพระ
 ปรีณิพพานจึงโปรดประทานพนักองดานที่ ๔ ว่า สังฆาเยก
 วิโนเทติ พิจารณาก่อนแล้วจึงถ้อยถอนดานหนึ่ง ซึ่ง
 เป็นด้นที่ให้ดำริ้งประโยชน์ ทั้งในโลกลี้ ทั้งในโลกหน้า
 ทั้งในทางปรมัตถประโยชน์ คือถ้อยถอนโทษได้แก่อกุศล

วิชิตกตริกคิดเป็นเอกที่สุด ๓ ประการ คือการตรึกคิดในเรื่อง
 เรื่อง โกรธ รัก โกรธอย่าง ๑ ตรึกคิดในเรื่อง โกรธ, เคือง ขาชาต
 พยาบาทอย่าง ๑ ตรึกคิดในเรื่อง ถ่มหมิ่นมาด้นกริ วีน
 แค้นทำให้อุญจไทรบความตามากทุกขยากอย่าง ๑ เรียก
 ตามคำตบว่า กวนจิตก พยาบาทจิตก อหิงสาจิตก ๓ อย่าง
 นี้ได้แก่ รากะ โทสะ โมหะ ซึ่งเป็นรากเง่าเค้ามุดอยู่ในใจ
 ก่อนไหม้เผาใจของตัวให้ราร้อนกระดืบกระด่ายคันรน แด
 ดกตามไปไหม้เผาคะอื่น ให้กิดทกขกายทุกขใจ ถ้าจิตต์
 ใจไม่รักไม่โกรธไม่หึงงาด้วยกาตงศรี ขาศัดจจะ บัญญา
 ก็เป็นประ โยชนในโลกหน้า ถ้าคิดถึงเรื่องรากะ โทสะ
 โมหะ ในขณะนั้นมดตีปัญญา.กตจนเห็นโทษ ๒๒ ความ
 รกความโกรธความหลง เป็นทางตรงให้ถึงพระนิพพาน
 ขา.เป็นปรหมัตถประ โยชน เพราะพระนิพพานเป็นธรรมชาต
 ดิบความรกความโกรธ ความหลง แมตบไม่ตั้ง ทมหตก
 ขอวาไดคมรต์พระนิพพาน ไต่ความดำราญรม.ยณเป็นตั้ง
 ทกกราวราไป ขอนทวงด่อนให้.จรณปหานะกาวระตั้ง
 ขง.เป็นโทษกิดกันใจ.

ธรรมดิลกพนกของ ๔๔๓๓ คอคาณที่ ๑ ตั้งขาเยก

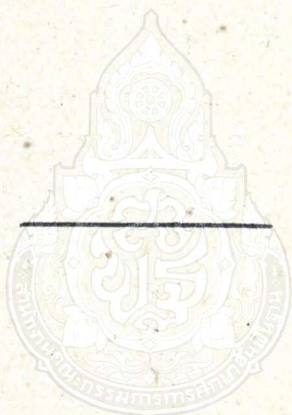
ปฏิเสธวิ พิจารณาก่อนแล้วจึงบริ โภคด้านหนึ่ง พึงเจริญ
 สติสัมปชัญญะ ด้านที่ ๒ ว่า สังขยาเยก อริยาเดติ พิ
 ฆาณาก่อนแล้วจึงอดทนด้านหนึ่ง พึงเจริญขันติอดทนต่อ
 อันตรายภายในภายนอก กับโลภรัจฉา ความสงบ สงี่ยม
 เข้มแข็ง ด้านที่ ๓ ว่า สังขยาเยก ปริ ชุขติ พิจารณา
 ก่อนแล้วจึงหลบหลีกด้านหนึ่ง พึงเจริญ โจรราโจจร
 โภสธ ความเป็นคนฉลาดในที่ควรไปแต่ไม่ควรไป ด้านที่
 ๔ ว่า สังขยาเยก จินเทติ พิจารณาก่อนแล้วจึงถายถอน
 ด้านหนึ่ง คืออภิสกตจิตก ๓ อย่างใดอย่างหนึ่งผ่านเข้ามาใน
 จิตต์ นาจิราเดติ ไม่รับเอาไว้ในจิตต์ เป็นของไม่ตี
 อยารบเอาไว้ ทำทำจะขึ้นเกิดขึ้นไปเสีย ก็ละเสียทั้งเสีย
 เพราะเป็นของเลวทราม อย่าให้มาอยู่ในจิตต์ จินเทติ
 ถายถอนออกไปเสีย เหมือนน้ำที่ใส่โครก ไม่ควรเอาไว้ ถาย
 ถอนออกไปเสียจากจิตต์ พยณุตกโรติ ทำให้พินาศดับสูญ
 หายไปเสีย อนภาวจุ มติ อย่าให้เกิดมีในภายหลังอีกต่อไป
 ไป คือถายถอนความนึกคิดถึง ร่องราคะ โทสะ โมหะ
 พึงเจริญปหานะละเสียถาย.ทอดเสียไม่ให้เข้ามาครอบงำจิตต์
 เพราะราคะ โทสะ โมหะ เป็นเหมือนไฟไหม้เผาจิตต์ใจ

ให้เราร้อน ไม่ควรรับเอาไว้ ควรทิ้งเสีย เป็นปหาคัพ
พธรรม อันผู้ปฏิบัติต้องละเอียดอย่างเดียวยังไม่ให้กิเลส
มาเกาะเกี่ยวอยู่ในใจให้เราร้อน.

พุทธบริษัทได้สดับ พึงคำสั่งสอนนั้นแล้ว อย่า
เพ่งเธอ เมื่อตรัสทรงพิจารณาเห็นจริงชัดเจนแจ้งแจ่มแจ้ง
แล้ว ก็เชื่อเองหยั่งลงตามเหตุผลมีหลักฐาน โดยอาการ
อย่างสนิทแน่วแน่ เมื่อมีแต่ความเห็นเห็นชอบเห็นตรง ก็
มั่นคงในการประพฤติปฏิบัติ แค้นลงมีอุปนิสัยเมื่อไรก็
ถูกรำไป โดยผลกำไรเปล่าเห็นจรรางวดเมื่อนั้น ทุกคน
จันไม่ขาดสาย พ้นจากอันตรายทุกขภัย เพราะได้
ประพฤติตามอุปนิสัยธรรม ซึ่งมีประจำอย่างติดติด
พันก็ถึง เป็นที่พึ่งพิงอาศัยถึง ๕ ด้าน คอยพญานาค
ไม่ให้ชวนเซพาดตมดมจมน ได้ความดมเยนเป็นสุขทุก
ทีทวาราวรี โดยพระพุทธานุศาสน์ธรรมปริยาย ดังอภิ
ปรายพรรณนามา ด้วยประการฉะนี้.

ขออวยพรแก่ท่านทั้งหลายทั้งบรรพชิต ทั้งคฤหัสถ์
จงมีความ สุขดีมีสวัสดิ์ เกษมธำราญ มีอายุยืนนาน ห่างโร
คาพาช นิราศภัยพิบัติ อุปัทวันตราย มีความจำนงหมาย

สิ่งไร ให้สัมฤทธิสัมประสงค์ จงเจริญในหน้าที่ของตน
 แดเจริญในพระธรรมวินัย ของสมเด็จพระทศพรผู้บรม
 ศาสตร์ดา ทุกทิพาราตรี เทอญ ฯ

วันกำหนดสิ่ง

[illegible]

294.301

W.

1848

1848

